

Salla Merikukka, kuntavaaliehdokas
2025

P A M F L E T T I

Helsinki, joka pitää huolta nuoristaan – miksi se on tärkeää?

Faktaa ja ratkaisuja nuorten hyvinvoinnin
edistämisestä Helsingin kuntapolitiikassa

Vihreät

Pekka Haavisto: Ihmisten kohtaamisesta

Kun tutustuin Hassan Maikaliin ja hänen rap-musiikkiinsa, korvamadoksi jäi kappale Aina ollu tääl: ”Ja ku kaduil kävellää, ne kysyy, mist mä tuun / Vastaan: aina ollu tääl / Suomi on myös meidän koti / Mun värillä oo väli? / Mä oon paljo enemmän, ku nimi, uskonto ja väri”

Kun Hassan esittäytyi, hän kertoi, että ei tunne itseään niinkään suomalaiseksi, ei niinkään helsinkiläiseksi - vaan itähelsinkiläiseksi! Puhuimme syrjäytymisestä, identiteeteistä, siitä että vaikka valtakulttuuri ei tunnista, omissa alakulttuureissa on tilaa elää ja hengittää. Kutsuin Hassanin vappujuhliin, ja tullessaan hän sanoi: ”Nää on muuten mun ekat vappujuhlat!”

Nyt katson Hassanin taitavaa videota Kolin kansallismaisemasta. Hän laulaa hienosti kappaleen ”Maailma on kaunis”, jonka olemme aiemmin tottuneet kuulemaan Irwin Goodmanin tai Vesa-Matti Loirin mieleenpainuvina esityksinä. Nyt Hassan tuo Kolin nuotiotulilta siihen oman tunnelmansa. Uutta suomalaisuutta.

Olemme istuneet nyt useamman kerran isommalla porukalla pyöreän pöydän keskusteluissa, joissa on puhuttu myös vaikeista aiheista – nuorten pahoinvoinnista, sopeutumattomuudesta, väkivallasta, nuorisorikollisuudesta, siitä kun ihmisellä ei ole juuria. Mukana on ollut nuorisotyöntekijöitä, tutkijoita, taiteilijoita, kokemusasiantuntijoita, poliiseja, sosiaalityöntekijöitä, poliittisia päättäjiä – ja tietenkin nuoria.

Joka kerta tarinat ovat pysäyttäneet. Ja ennen kaikkea on pysäyttänyt se läheisten hätä, miten he ovat yrittäneet parhaansa nähdessään tilanteen, jossa nuori on ajautumassa huonoille teille. Lapsen ja nuoren elämää yritetään ohjata ja auttaa – oli hän sitten valtaväestöstä tai maahanmuuttajataustainen – oli ihonväri, etninen tausta, kieli, kulttuuri mikä tahansa.

Ehkä meidänkin on aika kohdata ihmiset ihmisinä.

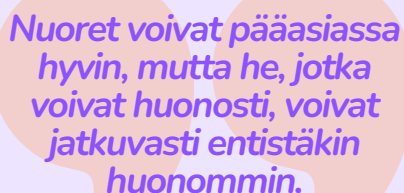

Helsinki, joka pitää huolta nuoristaan – miksi se on tärkeää?

On koko Suomen tulevaisuuden kysymys, miten Helsingissä huolehditaan nuorten hyvinvoinnista. Nuoria ja heidän hyvinvointiaan pitää uskaltaa priorisoida Helsingin päätöksenteossa – siitä tässä pamfletissa on kyse.

Vietin kymmenen ensimmäistä vuotta työelämässä ammattikorkeakoulusta valmistumisen jälkeen opiskelija- ja nuorisjärjestöissä viestintä- ja johtotehtävissä. Näissä paikoissa työskennelleet tietävät, että työnimikkeestä riippumatta jokainen palkollinen pääsee tekemään käytännön nuorisotyötä: tukemaan nuorta kasvussa kohti itsenäistä aikuisuutta vastuullisena kansalaisena sekä toteuttamaan nuorten osallisuutta yhteiskunnassa kannustamalla heitä kyseenalaistamaan ja nostamaan esiin oman näkemyksensä.

Nuorisoalalla työskennellessäni opin, ettei nuorten puolustajia ole politiikassa yhtäkään liikaa. Moni poliitikko kyllä nostaa nuorten tärkeyden esille juhlapuheissa (tiedäthän, *nuorissa on tulevaisuus*), mutta tosipaikan tullen nuorten hyvinvointia ei olla valmiita priorisoimaan päätöksenteossa. Ilmeisesti *tulevaisuus* on liian kaukana, jotta sitä tarvitsisi akuutisti huomioida.

Nuoret voivat pääasiassa hyvin, mutta he, jotka voivat huonosti, voivat jatkuvasti entistäkin huonommin.

Kaupungistumisen myötä Helsinkiin tulee jatkuvasti lisää ihmisiä, ja erityisesti nuorten määrä kasvaa voimakkaasti. Jokaisesta heistä täytyy pitää hyvää huolta, ja nuoria tulee myös priorisoida päätöksenteossa – konkreettisesti tämä tehdään ennen kaikkea Helsingin budjettineuvotteluissa. Nuorten priorisointi on paitsi oikeudenmukaista heitä itseään kohtaan, myös välttämätöntä koko yhteiskunnan kannalta.

Helsingiläisten nuorten hyvinvoinnin tilannekuvaa käsitellään laajemmin tässä tekstissä myöhemmin. Iso kuva on kuitenkin tämä: Nuoret voivat pääasiassa hyvin, mutta he, jotka voivat huonosti, voivat jatkuvasti entistäkin huonommin. Ongelmia ja huolestuttavia kehityskulkuja riittää ratkaistavaksi, mutta onneksi ratkaisuja on.

Nuorisoalan toimijat ovat muistuttaneet päättäjiä aktiivisesti siitä, että tulevaisuuden Suomi voi yhtä hyvin kuin nykypäivän nuoret. Samalla he ovat nostaneet esille sen, että nuoruus on arvokasta itsessään, ei pelkkä tulevaisuuden voimavara. Se on mullistava elämänvaihe, jossa itsenäistytään ja luodaan omaa identiteettiä. On inhimillisesti oikein, että jokainen saa elää mahdollisimman hyvän nuoruuden, eikä sen arvoa voi koskaan mitata rahassa.

Kuitenkin, jos nuorista ei pidetä hyvää huolta, on sillä myös taloudellisia seurauksia. Nuorten syrjäytyminen on ilmiö, johon jokaisen päättäjän kannattaisi suhtautua vakavasti.

[Syrjäytynyt nuori = nuori, joka jää yhteiskunnan rakenteiden, kuten koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Termi ei ole yksiselitteinen, mutta syrjäytymiseen liittyy usein koulupudokkuutta, yksinäisyyttä, taloudellisia haasteita, mielenterveyshäiriöitä, kiusaamista ja tukiverkkojen puutetta.]

Mitä syrjäytynyt nuori maksaa?

Tähän kysymykseen etsi Valtiontalouden tarkastusvirasto vastausta parikymmentä vuotta sitten. Laskelman mukaan yhden syrjäytyneen nuoren hinta yhteiskunnalle on noin 1,2 miljoonaa euroa erilaisten seurannaisvaikutusten myötä. Kukaan ei ole tainnut yrittää tehdä vaikeaa laskutoimitusta sittemmin, mutta on selvää, että syrjäytynyt nuori tarvitsee enemmän yhteiskunnan palveluita kuin ei-syrjäytynyt nuori, ja aiheuttaa siten kustannuksia. Jokainen syrjäytynyt nuori tulee yhteiskunnalle kalliiksi selvien ja suorien kulujen lisäksi myös siksi, että verotuloja jää saamatta, kun nuori ei kiinnity yhteiskuntaan. Jokaisella meillä kun on tärkeä tehtävä osana yhteiskuntaa nimenomaan veronmaksajana.

Jos jokainen syrjäytynyt nuori maksaa 1,2 miljoonaa euroa, puhutaan vähintään 420 miljardin euron taloudellisesta riskistä.

Sisäministeriön raportin mukaan Suomessa on noin 64 000 syrjäytynyttä ja noin 350 000 syrjäytymisriskissä olevaa lasta ja nuorta. Jos jokainen syrjäytynyt nuori maksaa 1,2 miljoonaa euroa, puhutaan vähintään 420 miljardin euron taloudellisesta riskistä. Summa on melkein 2,5-kertaisesti koko Suomen valtionvelan verran. Valtiontaloudesta ollaan jatkuvasti huolissaan, mutta miksi tästä ei puhu kukaan?

Jokainen syrjäytymisriskissä oleva nuori ei kuitenkaan syrjäydy, koska joukko nuorten parissa työskenteleviä ammattilaisia sekä vapaaehtoisia estää heitä tippumasta yhteiskunnan reunan yli. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet, kuten koulutuksen ja työllistymisen tukeminen, mielenterveyspalveluiden saavutettavuuden parantaminen sekä perheiden tukeminen jo varhaislapsuudesta lähtien maksavat nekin, mutta tulevat yhteiskunnalle huomattavasti syrjäytynyttä nuorta halvemmaksi.

Yksi keskeinen ennaltaehkäisyn tärkeä kivijalka, joka usein unohtuu, on nuorisotyö. Nuorisotyötä tehdään niin kunnissa, järjestöissä kuin seurakunnissakin hyvin moninaisin toteutustavoin, ja sen tehtävänä on tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa.

Ennaltaehkäisevään työhön panostaminen on ennen kaikkea turvallisuuskysymys, sillä on hyvin tiedossa, että syrjäytymiseen liittyvä toivottomuus, merkityksettömyys sekä näköalattomuus johtavat helposti yhteiskuntarauhan järkkymiseen. Nuorisoriikollisuus ja nuorten jengiytyminen vaativat puuttumista myös nyt, mutta ennaltaehkäisevillä toimilla vältetään radikalisoituminen ennen kuin sitä ehtii tapahtua. Tämä tehdään mm. panostamalla nuorten hyvinvointiin, nuorisotyön eri muotoihin sekä tukemalla perheitä ja kehittämällä moniammatillista yhteistyötä.

Miten helsinkiläisillä nuorilla menee?

Kun puhutaan nuorista, on aina aloitettava siitä, mitä tarkoitetaan nuorella. Tässä pamfletissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta, kuten nuorisolaissa nuori määritellään.

Tähän joukkoon mahtuu monenlaisia ryhmiä, kuten varhaisnuoret, yläkoululaiset, lukiolaiset, ammatilliset opiskelijat, korkeakoulussa opiskelevat nuoret sekä jo valmistuneet ja työelämässä olevat nuoret, mutta myös sellaisia ryhmiä, kuin sateenkaarinuoret, maahanmuuttajataustaiset nuoret tai lätkää harrastavat nuoret. On tärkeää muistaa, että nuoret eivät ole keskenään homogeeninen ryhmä. Joukkoon mahtuu samalla tavalla eri latujen hiihtäjiä kuin keski-ikäisiin tai ikääntyneihin.

Helsingissä on 218 000 alle 29-vuotiasta. Se on noin kolmannes Helsingin väestöstä – mikä on aivan valtava määrä verrattuna mihin tahansa muuhun suomalaiseen kuntaan. Kaupungin nuorisotyö kohdistuu kaikkineen 9–29-vuotiaisiin, ja ydinkohderyhmään kuuluvia 13–17-vuotiaita on yli 32 000.

Kuten sanottua, isolla osalla nuorista menee hyvin – mutta ne, joilla menee huonosti, voivat jatkuvasti huonommin. Nuorten hyvinvointikehitys polarisoituu jatkuvasti kiihtyvällä vauhdilla, ja tämä kehitys päättäjien on niin paikallisella tasolla kuin valtakunnallisestikin pystyttävä pysäyttämään. Jotta se onnistuu, on ilmiö palasteltava ja nuorten hyvin- tai pahoinvointia tarkasteltava eri mittareista käsin.

Monet luvuista ovat hurjia, mutta eivät ne paremmiksi siitä muutu pois katsomalla, joten vilkaistaanpa.

Yli kolmannes helsinkiläisnuorista ei ole tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä.

Kouluterveyskyselyn (2023) mukaan ammatillisista opiskelijoista tyytyväisiä elämäänsä on 56 %, lukiolaisista 65 % ja 8.- ja 9.-luokkalaisista 66 %. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta tai masennusta samaisessa kouluterveyskyselyssä on raportoinut vajaa viidennes helsinkiläisistä 8.-9.-luokkalaisista ja toisen asteen opiskelijoista.

Suuri osa helsinkiläislapsista ja -nuorista tykkää käydä koulua ja kokee olevansa tärkeä osa koulu- tai luokkayhteisöä. 76 % 8.- ja 9.-luokkalaisista, 87 % lukiolaisista ja 85 % ammatillisista opiskelijoista kokee luokkansa tai ryhmänsä viihtyvän hyvin yhdessä.

Valtaosalla helsinkiläislapsista ja -nuorista on ainakin yksi hyvä ystävä. Kuitenkin joka kymmenennellä helsinkiläisnuorella ei ole yhtään läheistä ystävää, ja yksinäisyys on yleisempää nuorilla tytöillä kuin pojilla.

Noin kolmannes helsinkiläisnuorista kokee, ettei saa apua silloin, kun sitä todella tarvitsee. Syrjinnän ja fyysisen uhan kokemukset ovat yleistyneet, ja julkisessa tilassa koettu häirintä on Helsingissä yleisempää kuin koko maassa keskimäärin.

Suurin osa helsinkiläisnuorista kokee terveytensä hyväksi. Aiempaa useampi liikkuu vähintään tunnin ajan päivässä. Kuitenkin 42 % 8.- ja 9.-luokkalaisista, 48 % lukiolaisista ja 43 % ammatillisista opiskelijoista kokee itsensä väsyneeksi ja uupuneeksi päivittäin. Keskittymisen vaikeudet ovat yleistyneet huomattavasti viime vuosina.

44 % helsinkiläisistä yläkoululaisista ei syö päivittäin koulussa lainkaan, kun koko maassa vastaava luku on 38 %. Aamiainen jää syömättä vähintään kerran viikossa useammin helsinkiläisillä toisen asteen opiskelijoilla kuin koko maassa keskimäärin.

Monien päihteiden käyttö on vakiintunut helsinkiläisillä nuorilla samalle, aiempaa alhaisemmalle tasolle. Vain sähkösavukkeiden käyttö on yleistynyt, toisaalta täysi raittius taas ilahduttavasti yleistynyt toista astetta käyvien nuorten keskuudessa: 38 % helsinkiläisistä lukiolaisista ja 46 % ammatillisista opiskelijoista kertoo olevansa raittiita. Helsinkiläisistä ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 24 % ja lukiolaisista 22 % on kokeillut jotain laitonta huumetta. Kokeilut eivät ole yleistyneet viime vuosiin nähden, mutta ne ovat huomattavasti yleisempiä Helsingissä kuin koko maassa keskimäärin.

Harrastaminen on helsinkiläisnuorilla sinänsä hyvällä mallilla, sillä melkein jokainen helsinkiläisnuori harrastaa jotain. Vielä voisimme petrata siinä, että harrastaminen tarjoaisi jokaiselle nuorelle tärkeän yhteisön, sillä noin joka kolmas helsinkiläisnuori ei koe kuuluvansa mihinkään itselleen tärkeään yhteisöön.

Reilu kolmannes helsinkiläisnuorista kokee perheensä taloudellisen tilanteen vain kohtalaisena tai sitä huonompana. VVA:n mukaan vuoden 2023 lopussa Helsingissä oli yhteensä 739 yksin elävää asunnotonta, joista 8 % oli alle 25-vuotiaita, ja asunnottomia perheitä oli 32.

Pahoinvointi ja huono-osaisuus kasaantuu eri kysymyksissä usein samojen nuorten harteille. Erinäiset haasteet, kuten köyhyys, yksinäisyys ja kiusaaminen ovat usein myös ylisukupolvisesti koettuja asioita. Nuorten pitäisi voida unelmoida ja luottaa tulevaisuuteen, ja päättäjien tehtävä on varmistaa, että tämä on mahdollista. Miksi kukaan haluaisi yrittää yhtään mitään, jos kokee, ettei voi tavoitella unelmiaan? Tai vielä pahempaa – jos ei uskalla edes unelmoida.

Yhteisöllisyys on vastalääkettä syrjäytymiselle

Noin joka kolmas helsinkiläisnuori ei koe kuuluvansa mihinkään itselleen tärkeään ryhmään. Se on hälyttävää, sillä juuri yhteisöllisyys on nuorten hyvinvoinnin ja sen parantamisen kulmakivi. Yhteisön puutteen tiedetään olevan yhteydessä paitsi syrjäytymiseen, mikä on sinällään ihan loogista, mutta myös kaikista vakavimpiin mahdollisiin kehityskulkuihin, eli radikalisoitumiseen, jengiytymiseen ja rikolliseen elämäntapaan luisumiseen.

Joka kymmenennellä helsinkiläisnuorella ei ole yhtään läheistä ystävää. Yksinäisyys kasautuu erityisesti marginalisoiduilla ryhmillä: Jos nuori kuuluu johonkin vähemmistöön, on kiusaaminen ja kokemus yksinäisyydestä huomattavasti todennäköisempää, kuin muilla nuorilla. Miten nuorten yhteisöllisyyttä voidaan sitten tukea, ja yksinäisyyden kokemusta vähentää?

Aivan ensiksi huolehtimalla nuorisotyön riittävästä resursoinnista, sillä nuorisotyön ydin on yhteisöllisyyden tukemisessa. Niin nuorisotaloilla, nuorten pitkäkestoisissa harraste-ryhmissä kuin nuorten työpajatoiminnassakin huolehditaan nuorten yhteisöihin kiinnittymisestä ja opetellaan sosiaalisia taitoja. Helsingin kaupungin nuorisopalveluiden toiminta kattoi vuonna 2024 yhteensä 61 nuorisotyön toimipaikkaa ja vuoden 2025 talousarviossa budjetti on reilu 38 miljoonaa euroa. Nuorisotyötä pitää tulevaisuudessa resursoida Helsingissä nykyistä paremmin, ja myös alan ammattilaisten palkkoja tulee nostaa, jotta varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus tulevaisuudessa.

Helsingissä näitä resursseja tosiaan tarvitaan, sillä yksin Vuosaaren alue on nuorisotyössä mitattuna Mikkeliä suurempi – ja nuorten määrä kasvaa koko ajan. Koko Helsingin nuorisopalveluiden henkilöstön voimin kohdattiin vuonna 2024 kasvokkain nuorten kanssa noin 865 000 kertaa, minkä lisäksi digitaalisia kohtaamisia oli noin 86 000 – tämä tarkoittaa aitoa ohjaustilannetta, ei pelkkää tykkäystä tai muuta somessa reagointia. Kaupungin nuorisotyössä tavoitetaan vain pieni helsinkiläisistä nuorista – kaikki eivät nuorisotyön palveluita kipeästi tarvitse, ja olennaista onkin, että löydetään keinot tavoittaa ne nuoret, jotka tarvitsevat.

Yksi nuorisotyön uusimmista ja vähemmän tunnetuista muodoista tapahtuu kouluissa. Koulunuorisotyön tavoitteena on edistää nuorten vertaisuutta ja kaverisuhteita sekä yhteisöllisyyttä koulun arjessa, ehkäistä ja vähentää yksinäisyyttä, edistää nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta, lisätä turvallisuuden tunnetta sekä kehittää moniammatillista yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Helsingissä koulunuorisotyö käynnistettiin hanketyön kokeiluna aluksi kahden ohjaajan voimin vuosaarelaisessa peruskoulussa vuonna 2021. Nyt koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä on laajennettu moniin peruskouluihin, lukioihin sekä Stadin Ammattiopiston toimipaikkoihin. Tammikuusta 2025 alkaen nuorisopalveluiden toteuttamaa koulunuorisotyötä tehdään vakituisesti 11:ssä toimipisteessä: kahdessa perusasteen koulussa, kuudessa lukiossa ja kolmessa Stadin AO:n toimipisteessä. Vuonna 2024 koulunuorisotyön menot olivat noin 960 000 euroa, kun vuonna 2025 koulunuorisotyöhön on budjetoitu noin 1,4 miljoonaa euroa.

Koulunuorisotyölle olisi kuitenkin kysyntää kaikissa kouluissa, ja sen edelleen laajentaminen olisi kannattavaa ja tehokasta, sillä kouluissa ja oppilaitoksissa tavoitetaan lähtökohtaisesti koko ikäluokka. Kouluissa toimivilla nuoriso-ohjaajilla on opettajia enemmän aikaa puuttua erilaisiin tilanteisiin ja tukea nuoria heidän elämänsä haasteissa. Ohjaajalla ei myöskään ole nuoreen opettajan kaltaista auktoriteettiasemaa, koska hän ei arvioi nuoren suoriutumista opinnoissa. Osa työstä tehdään koulupäivän jälkeisenä aikana, ja nuoria voidaan ohjata myös muiden palveluiden ja toimintojen pariin tarpeiden mukaisesti.

Koulunuorisotyö vahvistaa kaupungin tekemän nuorisotyön kokonaisuutta, mutta siihen laitettavat resurssit eivät saa olla pois vapaa-ajan nuorisotyöstä. Nuorisotyötä tehdään yli 61 toimipaikassa ympäri kaupunkia, joista nuorisotaloja on reilut 40, sekä etsivänä nuorisotyönä ”kaduilla” – eli siellä, missä nuoret liikkuvat. Helsingissä on lukuisia kiinnostavia nuorisotyön muotoja, joista esimerkiksi kulttuurisen nuorisotyön puolella hienoja esimerkkejä ovat musiikkistudiotoiminta sekä nuorten teatteriryhmät.

Nuorisotyötä tehdään kaupungin lisäksi myös lukuisissa erilaisissa nuorisojärjestöissä, joita Helsingin kaupunki myös rahallisesti tukee vuosittain noin 3 miljoonalla eurolla. Tukemalla enemmän ja vaikuttavammin, voisi vielä useampi nuori päästä osaksi porukkaa – ja nuorten yksinäisyys vähenisi.

Harrastaminen kiinnittää nuoren yhteisöihin ja ehkäisee yksinäisyyttä

Merkityksellinen yhteisö syntyy usein nimenomaan vapaa-ajan toiminnan eli harrastamisen kautta, sillä harrastustoiminnassa korostuu yhteisöllisyys sekä kaverisuhteiden luominen. Jokaisella nuorella tulisi olla mahdollisuus harrastaa, sillä harrastuksissa nuoret pääsevät osaksi yhteisöä myös koulun ulkopuolella.

Harrastaminen on helsinkiläisnuorilla sinänsä ihan hyvällä mallilla, sillä melkein jokainen harrastaa jotakin. Lukuihin kuitenkin saattaa sisältyä omaehtoista harrastamista, kuten piirtämistä tai lukemista. Näissä ei ole harrastuksina mitään varsinaista vikaa, mutta nuorten harrastamista halutaan tukea mielekkään tekemisen tarjoamisen lisäksi siksi, että jokainen voisi kuulua johonkin itselleen tärkeään yhteisöön koulupäivän ulkopuolella. Siihen yksin kotona harrastaminen ei anna mahdollisuutta.

Noin joka kolmas helsinkiläisnuori ei koe kuuluvansa mihinkään itselleen tärkeään ryhmään. Yhteisöjä tarjoavat harrastukset eivät ole vielä jokaisen nuoren saatavilla, ja tähän vaikuttaa valtavasti se, kuinka paljon aikaa, rahaa ja mielenkiintoa nuoren vanhemmat harrastuksiin voivat käyttää. Viidennes nuorista kokee kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi, ja niiden sijaitsevan liian kaukana. Samaan aikaan on totta, että Helsingissä harrastetaan taiteita ja kulttuuria valtakunnallista keskiarvoa enemmän, ja harrastuspaikat eivät ole niin kaukana kuin muualla.

Noin joka kolmas helsinkiläisnuori ei koe kuuluvansa mihinkään itselleen tärkeään ryhmään.

Monella nuorella on harrastuksia uupumiseen asti, mutta kuten monessa muussakin asiassa, myös harrastamisessa nuorten todellisuudet eriytyvät toisistaan. Monet harrastukset ovat nykyään kalliita, eivätkä siten kaikkien perheiden ja nuorten ulottuvissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoiman Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on ratkaista tämä mahdollistamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Käytännössä mallin mukaan järjestetty harrastustoiminta on useimmiten koulupäivän jälkeen järjestettävää kerhomuotoista toimintaa.

Tutkimustiedon perusteella tiedämme, että lasten ja nuorten perheiden sosioekonomisella taustalla on vahva yhteys harrastamiseen. Pienituloisten perheiden kiinnostus maksuttomaan, koulupäivän jälkeen järjestettävään harrastustoimintaan nousee nimenomaan juuri maksuttomuudesta, kun taas paremmin taloudellisesti pärjävissä perheissä korostuvat käytännön syyt. On näppärää, kun harrastamaan pääsee heti koulupäivän jälkeen ja usein vielä koulun tiloissa.

Helsingissä maksuttomia harrastuksia tarjotaan 3.–9. luokkien oppilaille suomen, ruotsin ja englannin kielillä, ja valikoimaa löytyy yli 30 erilaisesta harrastuksesta 13 000 helsinkiläisnuorelle. Silti harrastamisen saatavuudessa on myös Helsingissä yhä kehitettävää. Erityisen tärkeää olisi varmistaa, että paikka harrastusryhmään löytyisi jokaiselle sellaiselle nuorelle, joka ei vielä harrasta mitään. Lisäksi olennaista on, että harrastusryhmien ohjaajilla on osaamista toimivan yhteisön luomiseen ja tukemiseen.

Maksuton harrastustoiminta lisää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasaa erilaisia elämän lähtökohtia. Kehityskohtia Helsingissä on jatkossa myös vammaisten nuorten ja muiden erityisryhmien pääseminen Harrastamisen Suomen mallin palveluiden pariin aiempaa paremmin.

Miten kaupunkitila voi mahdollistaa nuorten turvallisen kohtaamisen ja ajanvieton ilman rahaa?

Monet paheksuvat ostoskeskuksissa hengailevia nuorisoporukoita. Mutta mihin he menisivät, elleivät ostareille? On luonnollista, että nuoret haluavat tavata toisiaan myös rennoissa merkeissä ilman ohjattua toimintaa. Tällä hetkellä kaupunkitila ei kuitenkaan tätä mahdollista parhaalla mahdollisella tavalla, kun valtaosan vuodesta ulkona oleskelu on vähintäänkin epämukavaa pitkiä aikoja kerrallaan.

Neljännes nuorista Helsingissä kokee, ettei omalla asuinalueella ole tarpeeksi heille suunnattuja oleskelutiloja. Tarvitaan siis enemmän maksuttomia kolmansia tiloja sekä tilaa nuorten omaehtoiseen kaupunkitoimintaan. Ja näitä tiloja ja toimintaa pitää nuorten päästä suunnittelemaan itse.

Kun nuorilla on mahdollisuus kohdata ikätovereitaan omaan tai kaverin varallisuuteen katsomatta, on myös enemmän mahdollisuuksia tutustua toisiin nuoriin ja solmia merkityksellisiä ihmissuhteita. Julkisen kaupunkitilan tulee tukea yhteisöllisyyttä.

Helsingin kaupunki voi tukea nuorten yhteisöllisyyttä monin eri keinoin. Yksi tapa olisi tarjota nuorille mahdollisuus viettää aikaa yhdessä omaehtoisesti kulttuurin parissa. Nuorten kulttuuriseteli voisi olla tähän yksi ratkaisu. Moni kulttuuripalvelu muuttuu maksulliseksi 18 vuoden iässä, ja nuorilla on usein rahasta tiukkaa. Kulttuuri taas tutkitusti vaikuttaa positiivisesti ihan kaikenikäisten hyvinvointiin, ja mahdollisuus mennä museoon tai leffaan yhdessä ystävien vahvistaisi hyvinvoinnin lisäksi myös yhteisöllisyyttä.

[Kolmansilla tiloilla tarkoitetaan sellaisia erilaisia paikkoja, jotka eivät ole toimistoja taikka kotona olevia tiloja.]

Opiskelupaikka ihan jokaiselle nuorelle

Opiskelu on nuoren työtä, joka antaa elämään suuntaa, merkitystä sekä yhteisöjä. On äärimmäisen tärkeää, että olosuhteet opiskelulle ovat nuorille Helsingissä mahdollisimmat hyvät – niin peruskouluissa, toisella asteella kuin korkeakouluissakin. Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jokaiselle nuorelle löytyy paikka opintoihin läheltä kotia, tilat ovat toimivat ja terveet sekä ryhmäkoot järkevät.

Helsingissä ammatilliset opiskelijat ovat tyytyväisimpiä opintoihinsa – 75 % heistä pitää koulunkäynnistä. Ja ihmekös tuo, jos itselle kiinnostava ala on löytynyt! Lukioissa vastaava luku on 64 % ja yläkouluissa 57 %.

Kaikilla helsinkiläisillä nuorilla pitää olla mahdollisuus suorittaa toisen asteen opinnot omassa kotikunnassaan.

Helsingissä yli 90 % nuorista aloittaa toisen asteen opinnot heti peruskoulun jälkeen. Kuitenkin monelle helsinkiläiselle nuorelle ja hänen perheelleen opiskelupaikan hakeminen on ollut ehkä paljon jännittävämpää kuin toisaalla maaseutukunnissa. Riittääkö keskiarvo, mahtuuko lähilukioon? Toisen asteen opinnot ovat Helsingissä niin vetovoimaisia myös muiden paikkakuntien nuorille, että kynnyksistä päästä haluamiensa opintojen pariin omassa kotikunnassa kasvaa.

Tulevaisuudessa on pohdittava, pitäisikö toisen asteen aloituspaikkoja lisätä. Toisaalta nuorten määrän kasvuun tulee muutenkin reagoida lisäämällä aloituspaikkoja. Kaikilla helsinkiläisillä nuorilla pitää olla mahdollisuus suorittaa toisen asteen opinnot omassa kotikunnassaan. Kenenkään ei pitäisi joutua muuttamaan pois kotoa, jotta voi suorittaa lakisääteisen oppivelvollisuutensa.

Ruokailurauha myös kouluihin

Vuodesta 1948 alkaen kouluruokailu on ollut Suomen hyvinvointiyhteiskunnan ylöpydenaihe. Opettajat ja kouluruokailun parissa työskentelevät tietävät, että etenkin sosioekonomisesti heikoimmilla alueilla ruokaa menee eniten maanantaisin ja perjantaisin – kouluruokailu kannattelee niitä lapsia ja nuoria, joille ei ole kotona riittävästi ruokaa tarjolla.

Vaikka fitness-buumi on hitannut kovaa myös nuorten keskuudessa, tietoa ravitsemuksen merkityksestä ei täysin ole sisäistetty, sillä kouluruoka jätetään usein syömättä. Helsingissä tilanne on jopa valtakunnallista keskiarvoa kehnompina: 44 % helsinkiläisistä yläkoululaisista ei syö päivittäin koulussa lainkaan, kun koko maassa vastaava luku on 38 %.

Viimeisimmästä kouluterveyskyselystä selviää, että aiempaa harvempi heistä kokee, että koululounas on laadultaan ja maultaan hyvää. Samalla kouluruokaan on aina liittynyt sukupolvelta toiselle siirrettyjä traumoja – kukapa meistä ei olisi kuullut tarinoita “kumiperunoista”.

On todella iso ongelma, että kouluruoka ei maistu, sillä jaksaisihan sitä opiskella paremmin, jos söisi. Ruokalista suunnitellessa onkin tärkeää kuulla nuorten näkemyksiä ja ottaa niitä ravitsemuksen puitteissa huomioon. Jotta näin voidaan tehdä, on päättäjien tietysti pidettävä huolta siitä, että kouluruokaan käytetään riittävästi rahaa, ja että kouluruokailuun varattu summa seuraa yleisten kustannusten kehitystä. Vuonna 2023 Helsingissä kouluruokaan käytettiin 2,66 € per annos, kun koko maan keskiarvo oli 3 €.

Toinen keino kouluruokailun suosion parantamiseen on pidentää ruokailuaikaa. Monissa kouluissa aikaa koko ruokailulle, siis jonottamiselle, ruuan ottamiselle, syömiselle ja astioiden palauttamiselle on vain noin 15–20 minuuttia. Opetushallitus suosittelee, että kouluruokailuun varattaisiin aina vähintään 30 minuuttia. Jos syömiseen liittyy minkäänlaisia hankaluuksia, ei kiire sitä ainakaan auta. Nuoretkin ansaitsevat ruokailurauhaa. Kuka meistä aikuisista suostuisi joka päivä syömään lounaan kovassa kiireessä?

Kenellä on varaa opiskella Helsingissä?

Kokoomusjohtoisen Orpon hallituksen päätösten myötä opiskelijat on ajettu entistä syvempään ahdinkoon. Asuminen Helsingissä on kallista kenelle tahansa, saati sitten pienituloisille opiskelijoille. On totta, että opiskeluaika ei kestä lopun elämää, mutta on yhtälailla kohtuutonta, että yksi ihmisryhmä ajetaan velkaantumaan jatkuvasti lainapainotteisemman opintorahan muodossa, etenkin kun valmistumisen jälkeen nuorta odottaa epävarmat työmarkkinat. On kamalaa, että nuoren pitää ottaa kymmeniä tuhansia euroja velkaa saadakseen leivän päälle muutakin kuin sormet sekä ostaakseen välttämättömät lääkkeet.

Melkein viidennes opiskelijoista on joutunut tinkimään lääkkeistään rahanpuutteen vuoksi.

Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen mukaan noin neljännes opiskelijoista on pelännyt ruoan loppuvan rahanpuutteen vuoksi. Kokemus oli yleisempää ammattikorkeakouluopiskelijoilla yliopisto-opiskelijoihin verrattuna, ja osuus on kasvanut viime vuosina selvästi. 70 prosenttia opintolainaa nostaneista nuorista on nostanut lainaa ensisijaisesti arjen välttämättömiin menoihin, eli asumiseen, ruokaan ja lääkkeisiin. Karmeinta ehkä on se, että

melkein viidennes opiskelijoista on joutunut tinkimään lääkkeistään rahanpuutteen vuoksi. Valtaosa opiskelijoista käy kyllä töissä, mutta työmarkkinatilanteen ollessa surkea ja erityisen huono nuorille, ei lisätienestettä tukien oheen noin vain hankita.

Myös asumiseen liittyvää tukea tiukennettiin, kun opiskelijat siirrettiin takaisin erilliseen opintotuen asumislisään yleiseltä asumistuelta. Kun vuonna 2023 yleinen asumistuki opiskelijalle oli 466 €, vuoden 2025 syksystä lähtien opiskelijan asumislisä Helsingissä on enää 296 € – eli käteen jää 170 € euroa vähemmän joka kuukausi. Koska muutoksen myötä opiskelijan ei ole enää mahdollista saada tukea asumiseen kesäkuukausilta, vuositasolla ero on melkein 3000 €. Se on valtava raha opiskelijalle!

Opiskelijoiden asumista siis paitsi tuetaan vähemmän, samaan aikaan myös asumisen mahdollisuuksia heikennetään ennennäkemättömällä tavalla. Opiskelija-asuntojen tuotannon ARA-tuki käytännössä lakkautettiin, ja Helsingissä tämä tulee lähivuosina vaikuttamaan kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuteen, joka taas tulee vaikuttamaan asumisen hintaan opiskelijoille epäedullisella tavalla.

Ei ihme, että nuoria ahdistaa. Ahdistuksen lääkkeeksi tarjotaan usein vähäisempää henkilökohtaista suhdetta älypuhelimien. Kun tarkastelee tämän päivän nuorten elinoloja, ei mielestäni kuitenkaan voida laittaa yksin sormen syyksi sitä, että merkittävää psyykkistä kuormittumista kokee 29 prosenttia opiskelijoista. Mielensterveyttä ei edistä se, että asumiseen, ruokaan ja lääkkeisiin ei riitä rahaa.

Nuoren perheen sosiaaliset sekä taloudelliset pääomat vaikuttavat luonnollisesti siihen, miten edellä mainituista haasteista on mahdollista selvitä. On hyvä muistaa, että kaikille ei ole jaettu tässä suhteessa samanlaisia kortteja.

Tarjotaan helpotuksia nuorten elämisen kustannuksiin

Nuoria lyödään useasta suunnasta samanaikaisesti, ja perustoimeentulotuen saajissa alle 25-vuotiaat ovatkin yliedustettuna.

Orpon hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset osuvat kaikista kipeimmin nuoriin. Opiskelijoiden toimeentulon heikennysten lisäksi hallitus on leikannut perustoimeentulotukea tuntuvasti sekä poistanut työttömyysturvasta työntekoon kannustavan 300 euron suojaosan kokonaan. Nuoria lyödään useasta suunnasta samanaikaisesti, ja perustoimeentulotuen saajissa alle 25-vuotiaat ovatkin yliedustettuna väestöryhmänä.

Eniten tulojen on havaittu pienenevän 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä ja suhteellisesti suurimmat käytettävissä olevien tulojen pienenemiset kohdistuvat opiskelijoihin ja työttömiin. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan perustoimeentulotuen menot kasvavat laskennallisesti runsaat 30 prosenttia muutosten seurauksena – eli oliko säästö sitten lopulta kuitenkin säästö? Nuorten elämää leikkauksilla ainakin saatiin kurjistettua.

Emme voi suoraan vaikuttaa valtakunnan tason päätöksiin ja nuorten sosiaaliturvan tasoon Helsingissä, mutta voimme vaikuttaa arjen kuluihin, ja helpottaa opiskelijoiden sekä muiden nuorten elämää sitä kautta. Toimeentuloleikkausten sarjatuleksessa nuorten hyvinvointia voidaan tukea ensinnäkin pitämällä huolta siitä, että nuoret pysyvät leivässä. Laadukas kouluruoka sekä mahdollisuus välipaloihin ovat sellaisia asioita, joista ei kannata kaupungin säästää.

Yksi monelle opiskelijalle välttämätön meno on joukkoliikennelippu. Nykyisin kausilipusta saa 40 % opiskelija-alennuksen, jolloin esimerkiksi AB-lipun hinnaksi jää reilut neljäkymppiä. Alennusta ei kuitenkaan saa kertalipuista, mikä tuntuu järjettömältä. Joukkoliikenne on tärkeää nuorille paitsi opintojen takia, mutta myöskään liikuminen harrastuksiin ja ystävien luokse ei saa olla kiinni siitä, onko varaa ostaa lippua.

Tämän hetkinen vyöhykehinnointelu asettaa opiskelijat myös keskenään eriarvoiseen asemaan, sillä edullisen opiskelija-asunnon perässä voi joutua muuttamaan kauemmas kampuksesta, ja AB-lipun sijaan joutua hankkimaan ABC-vyöhykkeen lipun. HSL:n opiskelija-alennus myönnetään ainoastaan pääkaupunkiseudulla vakituisesti asuvalle, eli ne, jotka opiskelevat toisaalla ja tulevat tänne kesätöihin tai työharjoitteluun hetkeksi, joutuvat maksamaan täyden lipun hinnan. Tilanne on monelle opiskelijalle kohtuuton.

Opiskelijoille pitäisikin tarjota selkeästi nykyistä edullisempi, kaikki joukkoliikennevyöhykkeet kattava lippu, ja opiskelija-alennus tulisi laajentaa myös täällä harjoittelunsa suorittaville. Pitkällä aikavälillä voitaisiin jopa tavoitella kokonaan maksutonta joukkoliikennettä opiskelijoille sekä oppivelvollisille. Nuoria ja opiskelijoita voitaisiin kannustaa myös terveyttä edistävään tapaan liikkua tarjoamalla kaupunkifillarit maksutta. HSL:n lippujen hinnat eivät kuitenkaan valitettavasti ole yksin helsinkiläisten päättäjiä käsissä, vaan poliittista tahtoa tarvitaan yli kuntarajojen.

Kaupunki voi pitää nuorten puolta myös tarjoamalla heille joko kokonaan maksuttomia tai selkeästi edullisempia hintoja kaikissa liikunta- ja kulttuuripalveluissaan. Asumisen kustannusten matalana pitämiseen on käännettävä kaikki olemassa olevat kivet: pitämällä huolta edullisten vuokra-asuntojen tuotannosta sekä kaupungin vuokra-asuntojen edullisesta hintatasosta. Lopulta asumisen hinta on se, joka kukkaroon eniten vaikuttaa.

Nuorten toimeentuloon liittyen kaupunki voi tehdä paljon myös sen osalta, että nuoret työllistyvät.

Työ on muutakin kuin toimeentuloa, myös nuorille

Työstä saatava toimeentulo on tärkeää minkä tahansa ikäiselle ihmiselle, mutta työ on muutakin – se voi tarjota sisältöä ja merkityksellisyyttä elämään sekä olla osa tai ainakin muovata identiteettiä. Lisäksi työ tuo monelle merkittävän osan päivittäisistä ihmiskontakteista: siis yhteisön, jonka jäsenenä toimia. Yhteiskunnan toimivuuden kannalta on olennaista, että mahdollisimman moni pääsee kiinni työelämään ja vieläpä niin, että työelämä on miellyttävä osa muuta elämää.

**Joulukuun 2024
tarkastelussa helsinkiläisten
nuorten työttömien määrä
kasvoi 17 % vuoden
takaiseen.**

Joulukuussa 2024 Helsingissä oli 8137 työtöntä työtä hakevaa alle 30-vuotiasta nuorta – nuorten työttömien määrä kasvoi 17 % vuoden takaisesta. Avoimia työpaikkoja oli 52 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Marraskuussa 2024 Uudellamaalla oli 5000 avointa työpaikkaa ja työnhakijoita oli noin 100 000. Nuorten työttömyysaste valtakunnallisesti oli samaan aikaan alle 25-vuotiailla 15,5 %, kun koko väestön työttömyysaste oli 8,2 %.

Työttömyyden tilanne on siis tällä hetkellä vaikea. Nuoret ovat kaikista heikoimmassa ja haavoittuvimmassa työmarkkina-asemassa. Aina kun tulee talouden taantuma, nuorten työllisyys tippuu eniten ja nopeiten. Tämä johtuu siitä, että nuorilla ei vielä ole ehtinyt kertyä työmarkkinoilla tarvittavia verkostoja, kontakteja ja kokemusta, ja vain osalla on työhön vaadittava koulutus. Nuoria palkataan myös useimmin määräaikaisiin ja osa-aikaisiin työsuhteisiin sekä keikkatöihin.

Ensimmäinen kosketus työelämään saadaan usein koulun työelämään tutustumisjaksolla eli TETissä. TET-paikan löytäminen tuottaa monelle nuorelle haasteita, sillä työelämässä viikoksi tai kahdeksi paikalle pyrkivä nuori koetaan usein valitettavasti ylimääräiseksi vaivaksi. Nuorten työelämän alkutaipaleita voidaan tukea pitämällä huolta siitä, että kaupunki tarjoaa mahdollisuuksia TET-jaksojen suorittamiseen. Eri toimialoille on luotava ohjeistukset ja käytännöt nuorten työelämään tutustuvien vastaanottamiseen, ja tähän voidaan erilaisin keinoin myös kaupungin eri toimialoja kannustaa.

Seuraava kosketus työelämään on monen kohdalla kesätyöt, joihin mennään ensimmäistä kertaa usein yläkouluikäisenä tai toisella asteella. Kaupungin rooli nuorten kesätyöpaikkojen osalta on merkittävä. Kaupunki voi paitsi tarjota itse kesätyöpaikkoja, myös tarjota nuorille kesätyöseteleitä. Kesätyöseteli kannustaa työnantaja palkkaamaan nuoria kesätöihin kuittaamalla osan palkkarahoista kaupungin piikkiin.

Vuonna 2024 Helsinki tarjosi kaikille 9-luokkalaisille 350 euron arvoiset kesätyösetelit kesätöihin, joista sai vähintään 500 euroa palkkaa, ja joissa oli vähintään 60 tunnin työaika. Systeemi on hyvä, sillä se kannustaa työnantajia tarjoamaan työpaikkoja, ja sen laajentamista suuremmalle joukolle nuoria kannattaisi harkita.

Parhaillaan vaikeassa työmarkkinatilanteessa, jossa moni työnantaja joutuu irtisanomaan työntekijöitään tai muuten säästämään isoja summia, on kesätyöpaikatkin helposti kortilla. Helsingin kaupungin pitäisikin kohdentaa omia kesätyöpaikkoja vaikeassa työllisyys-tilanteessa etenkin niille nuorille, joilla ei ole perheen kautta sosiaalista pääomaa kesätyöpaikkojen saamiseksi, kuten suhteita ja verkostoja.

Nuoret tarvitsevat toki muitakin töitä kuin kesätöitä, kuten ammattiin valmistuneet nuoret vakituiset duuninsa. Vuoden 2025 alussa työllisyyspalvelut siirtyivät valtiolta kuntien järjestettäväksi, ja siksi onkin tärkeää pitää huolta myös tämän palvelun rahoituksesta ja toimivuudesta. Hyvä työllisyyspolitiikka hyödyttää paitsi kaupunkilaisia, myös kaupunkia.

Yksi keskeisistä nuorten työllistymisen tukipalveluista ovat Ohjaamot. Ohjaamoiden idea on, että nuori saa yhdestä ja samasta paikasta apua työhön, koulutukseen ja arkeen liittyvissä asioissa. Helsingissä Ohjaamolla on toimipisteet Kampissa sekä Itäkeskuksessa, ja paikalle voi pärähtää ilman ajanvarausta. Ohjaajat tavoittaa myös sähköisesti Discordissa.

Olisi halvempaa hoitaa heti

Hieman reilu 65 % helsinkiläisistä 8.–9.-luokkalaisista sekä ammatillisista ja lukio-opiskelijoista kokee kouluterveydenhoitajalle pääsyn helpoksi. Vastaava luku koulupsykologin pakeille pääsystä on reilu 57 %. Valtakunnallisesti opiskeluhuollon palveluita käyttäneiden osuus nuorista on vähentynyt vuosien 2017 ja 2023 välillä, mutta entistä suurempi osa palveluiden käyttäjistä käyttää kolmea tai neljää eri palvelua. Tässäkin näemme jälleen, miten hyvinvointi eriytyy, ja ongelmat kasaantuvat samoille nuorille.

Opiskeluhoolto on järjestetty onnistuneesti, jos jokaisella nuorella on mahdollisuus päästä kouluterveydenhoitajalle tai koulupsykologille helposti ja nopeasti. Päättäjien tehtävä on huolehtia riittävästä resursseista niin opiskeluhuollossa, mutta myös muissa terveydenhuollon palveluissa. Erityisesti olisi kiinnitettävä huomioita mielenterveyspalveluihin.

Nuorten kokema ahdistus on lisääntynyt koronavuosista lähtien voimakkaasti. Vuonna 2018 14,5 prosenttia 13–16-vuotiaista tytöistä koki huomattavia vaikeuksia tunnetilojen, keskittymisen, käyttäytymisen ja sosiaalisten suhteiden kanssa. Vuonna 2023 luku oli noussut 28 prosenttiin. Tyttöjen ahdistuneisuus oli myös lisääntynyt, vuonna 2023 peräti 31 prosenttia tytöistä oireili yli kliinisen raja-arvon. Myös pojilla vaikeudet lisääntyivät, mutta muutos on ollut vähäisempää.

Helsingissä on panostettu viime vuosina nuorten matalan kynnyksen palveluihin perustamalla mielenterveyspalvelupisteitä, joissa keskusteluavun lisäksi on mahdollista saada myös neuvontaa ja palveluohjausta. Matalan kynnyksen avun lisäksi pitäisi puhua enemmän myös muun mielenterveystyön saavutettavuudesta ja resursoinnista. Helsingin kaupunkistrategian seurannasta selviää, että lasten ja nuorten on hankalaa päästä

mielenterveyspalveluiden piiriin: jonot ovat pitkiä ja pula mielenterveyden ammattilaisista vaikeuttaa oikea-aikaisten palveluiden saatavuutta.

Erityisen huolestuttavaa tämä on siksi, että 13–16 vuoden ikä on kriittinen ohimenevien tai pysyvämpien psykiatristen häiriöiden hoidon osalta. Juuri tämä ikäryhmä on aiemmin ollut palveluissa väliinputoajana. Jos nuorista ei pystytä ottamaan koppia silloin kun tilanne on päällä, ongelmat pahenevat ja niiden hoito maksaa myöhemmin vielä enemmän. Nuoren kohdalla kyse saattaa olla koko loppuelämästä – siitä, onko mahdollisuus opiskella, tehdä töitä, perustaa perhe ja tavoitella muita unelmia.

Lyhytterapia on alhaisen hinnan puolesta apu, jota nuorille tarjotaan ensisijaisesti. Monet nuoret tarvitsisivat kuitenkin pitkäaikaista psykoterapiaa: parhaimmillaan se tarjoaa korjaavan ihmiskohtauksen ja kokemuksen siitä, että joku kuuntelee. Lyhyt verkossa tapahtuva terapeutin menetelmä ei ole aina oikea ratkaisu, vaikka sillekin on paikkansa. Nuorten mielenterveysongelmat ovat usein monisäikeisiä ja vaativat pidempää terapeutista työskentelyä.

Nyt kun hallitus on päättänyt edistää nuorten terapiatakuuta, jonka ikäraja on 23 vuotta, on tarkalla silmällä katsottava sen perään, ettei olemassa olevia resursseja suunnata yksin ikärajan sisään mahtuville nuorille. Vaarana on, että tätä vanhemmat nuoret putoavat entistä kauemmas avun piiristä samaan aikaan, kun hoitotakuuta pidennettiin juuri yli 23-vuotiaiden osalta 14 vuorokaudesta kolmeen kuukauteen perusterveydenhuollossa.

Olisi halvempaa, ja myös moraalisesti oikein, hoitaa nopeammin kuin hitaammin.

Inhimillisempi päihdepolitiikka auttaisi myös nuoria

Helsingiläisnuorista laittomia huumausaineita on kokeillut puolet enemmän valtakunnalliseen tasoon verrattuna. Helsingiläisistä ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 24 % ja lukiolaisista 22 % on kokeillut jotain laitonta huumetta. Mutta vain äärimmäisen harva, 0,3 % lukiolaisista ja 0,6 % ammatillisista opiskelijoista on kokeillut jotain muuta kuin kannabista vähintään kerran elämässään.

**Nuorten huume-
kuolemista Suomi on
Euroopan kärkimaita.**

Valtaosa huumekuolemista on myrkytyksiä, joissa on käytetty yhtäaikaista useampaa ainetta, kuten lääkeopioideja, alkoholia ja rauhoittavia lääkkeitä. Vaikka kovia huumeita käyttää vain pieni osa nuorista, ongelma silti merkittävä. Nuorten huumekuolemista Suomi on Euroopan kärkimaita: Vuonna 2024 eniten huumeisiin kuoli alle 25-vuotiaita – yhteensä 91 nuorta, ja nuorten kuolleiden määrä kaksinkertaistui. Nämä eivät ole niitä nuoria, jotka pari kertaa kokeilevat jotain, vaan monipäihdekäyttäjiä, jotka tarvitsevat tukea ja hoitoa.

En vähättele kannabiksen tai alkoholin käytön vaikutuksia nuorten mielenterveydelle tai aivojen kehitykselle yleisesti. Mutta matka opintoja suorittavan, harrastavan, apua ja tukea saavan nuoren elämästä käyttämään ”peukkuja” Piritorille on pitkä. Ja kun näin tapahtuu, on vika ennen kaikkea systeemissä. On kaikkien meidän aikuisten epäonnistuminen, että nuorten huumekuolemiin ei onnistuta puuttumaan. Tarvitaan inhimillisempää päihdepolitiikkaa.

Huumeidenkäytön taustalla on usein tuttu ilmiö – yhteisön puute, yksinäisyyden kokemus sekä yhteiskunnan ulkopuolelle putoaminen. Käy niin, että nuori löytää itselleen yhteisön porukoista, joissa huumeet ovat kaiken keskiössä, tai huumeilla lääkitään jotakin ongelmaa, jota ei ole muuten onnistuttu hoitamaan, kuten diagnosoimattomia mielenterveysongelmia tai neuropsykiatrisia poikkeavuuksia, kuten ADHD:ta.

Stigma laittomien päihteiden ympärillä sekä pelko rangaistuksista estää nuorta hakemasta apua. Ongelmat alkavat kasaantua, kun positiivista näkymää tulevaisuudesta ei ole, eikä myöskään uskoa siihen, että hyvä elämä kuuluisi juuri minulle – erityisesti, jos tällaista näköalattomuutta on ollut jo omilla vanhemmilla.

MTV Uutisten tammikuussa 2025 kansanedustajille tekemän kyselyn mukaan 60 % kansanedustajista kannattaa rangaistusten koventamista huumausaineisiin liittyvien rikosten kohdalla. Siitäkin huolimatta, että nykyisinkin käyttörangaistukset juuri estävät hoitoon hakeutumisen.

Käyttöhuoneet olisivat erityisesti Helsingissä tärkeä, vaikkakaan ei ainoa, keino ehkäistä ja vähentää huumekuolemia. Silti nykyinen hallitus ei ole valmis tätä keinoa sallimaan taistelussa huumekuolemia vastaan. Käyttöhuoneissa ei ole kyse huumeiden käytön hyväksymisestä saati siihen kannustamisesta, vaan haittojen vähentämisestä ja loppukädessä ihmishenkien pelastamisesta. Parempi sana käyttöhuoneelle olisikin huumehaittojen ehkäisykeskus – kysymys kun on paljon muustakin kuin huumeiden käytöstä, kuten hoitopolkujen luomisesta sekä veriteitse tarttuvien tautien ehkäisystä.

Mielenterveys- ja päihdeongelmat ruokkivat usein toinen toisiaan. Helsinkiin tarvitaan enemmän päihde- ja mielenterveyspalveluita, jotka eivät edellytä, että päihdeongelmaisen tulee ensin hakeutua katkalle, ennen kuin hän voi saada apua mielenterveysongelmiinsa.

Mielenterveysongelmia on toki helpompi hoitaa, kun päihdeongelmat ovat hoidettu ensin pois alta, mutta kuvion toimimattomuuden hahmottaa paremmin, kun kysyy itseltään: mitä muuta sairautta hoidettaessa edellytys on, että ihmisen tulee olla jo valmiiksi oireeton päästäkseen edes aloittamaan hoitonsa?

Koti on nuorekin ihmisoikeus

Kaikilla nuorilla ei ole edes kattoa päänsä päällä – ainakaan vakituista sellaista, jota voisi kutsua kodiksi. Asunnottomien nuorten tarkkaa lukumäärää on vaikea arvioida, sillä piiloasunnottomuus on yleistä etenkin nuorten keskuudessa. Piiloasunnottomuus ei yleensä näy tilastoissa, ja se altistaa hyväksikäytölle ja väkivallalle.

Helsingissä on tehty asunnottomuuden eteen paljon töitä: vuodesta 2019 asunnottomien yksinelävien määrä on vähentynyt lähes puolella. Kuitenkin hitaimmin asunnottomuus laskee nuorten keskuudessa. VVA:n mukaan vuoden 2023 lopussa Helsingissä oli yhteensä 739 yksin elävää asunnotonta, joista 8 % oli alle 25-vuotiaita, ja asunnottomia perheitä oli 32. Uutena ryhmänä asunnottomien joukossa ovat nyt pienituloiset, joilla ei ole päihdeongelmaa tai muita vakavia ongelmia.

Jokainen koditon on liikaa. Asunnottomien määrän kasvu on seurausta elinkustannusten noususta ja sosiaaliturvaan tehdyistä leikkauksista. Asunnottomuuden poistoon tarvitaan niin kohtuuhintaisten kotien rakentamista, asuntoneuvontaa kuin myös riittävä sosiaaliturva, joka ottaa huomioon pääkaupunkiseudun muuta maata korkeammat asumiskustannukset. Ihmisoikeussopimusten mukaisesti jokaisella tulisi olla oikeus tyydyttävään elintasoon, joka käsittää sopivan asunnon. Koti on siis ihmisoikeus, myös nuorelle.

[Piiloasunnottomuus = nuori saattaa olla kirjoilla vanhempiensa luona tai muussa osoitteessa, jossa ei kuitenkaan syytä tai toisesta pysty oikeasti asumaan.]

Nuorten rikollisuus on vähentynyt, vaikka se huolestuttaa enemmän kuin koskaan

Joka vaalien alla nousee paniikinomainen keskustelu nuorten rikollisuudesta ja jengiytymisestä. Aihe on vakava, mutta populismin sen ympärillä olisi syytä loppua. Syylliseksi nuorten jengiytymiseen tahdotaan toistuvasti tarjota maahanmuuttoa, mutta tarkemmin tutkiskeltuna kyse on yksinkertaisesti yksinäisyydestä sekä yhteisöjen ja ennen kaikkea näköalojen puuttumisesta.

Tehdään aluksi selväksi tämä: jokainen ulkona liikkuva nuorisoporukka ei ole järjestäytyneen rikollisuuden jengi. Itse asiassa jengiytymisilmiö koskee aivan äärettömän harvaa nuorta, ja ilmiö keskittyy suuriin kaupunkeihin, kuten Helsinkiin. Poliisin mukaan tunnistettuja jengejä oli Suomessa vuonna 2022 kymmenen ja niihin kuului ainakin sata ihmistä, pääosin nuoria aikuisia. Ryhmiin tai niiden liepeille on yhdistetty noin 260 henkilöä. Jengi-ilmiö on otettava vakavasti, mutta on hyvä muistaa, että se koskee kuitenkin vain aniharvaa nuorta.

Jengiytymistä nuoria laajemmin koskee nuorisorikollisuus yleisesti. Nuorisorikollisuudenkaan suhteen tilanne ei näytä tilastojen valossa toivottomalta: Ysäriin verrattuna kehitys on ollut varsin positiivista, ja nuorten tekemien rikosten määrä on kokonaisuudessaan vähentynyt 2000-luvulla. Viime vuosina luvut ovat kuitenkin taas lähteneet kasvuun.

Nuorisotutkijat ja nuorisoalan ammattilaiset ovat yhtä mieltä siitä, että viime vuosien jengiytyksen ja nuorisorikollisuuden kehityksessä on kyse eriarvoistumisen lisääntymisestä. Osa nuorista voi entistä huonommin, kun hyvinvointikehitys eriytyy niin nuorten keskuudessa kuin yhteiskunnassa laajemminkin. Aina, kun eriarvoisuus lisääntyy, lisääntyy myös pahoinvointi ja lieveilmiöt. Eikä tämä selity maahanmuutolla – poliisi itsekin on sanonut, että nuorisorikollisuuden luvuissa ei ole kyse ulkomaalaisista.

Nuorisorikollisuus ja nuorisojengit ovat eri asia. Niitä kuitenkin yhdistää kokemus oman elämän merkityksettömyydestä sekä yhteisöjen puute. Kun omalla elämällä ei näytä olevan mitään väliä, voi kaiken heittää menemään.

Jengiytymiseen ja nuorisorikollisuuteen laajemmin pätee samat lääkkeet. Kaikista tärkeintä on huolehtia siitä, että yhteiskunnan eriarvoistumiskehitys saadaan pysäytettyä. Sillä on väliä, että nuori kokee hyvän elämän ja tulevaisuuden itselleen mahdollisena ja unelmat tavoittelemisen arvoisena. Kokemus yhteiskuntaan kuulumisesta vahvistaa tätä, ja siksi myös rasismiin puuttuminen ja sen kitkeminen on niin tärkeää. Nuorten hyvinvointiin kannattaa panostaa ihan kaikin mahdollisin keinoin.

Nuorisotyön ammattilaiset korostavat toistuvasti ennaltaehkäisevien palveluiden merkitystä osana nuorten hyvinvoinnin tukemista. Päättäjät usein tahtoisivat kuulla ihmelääkkeestä, jolla kaikki korjattaisiin, mutta tylsä ennaltaehkäisy on todella se, johon kannattaa panostaa. Ennaltaehkäisevillä palveluilla tarkoitetaan nuorisotyötä sen eri muodoissaan, joissa nuoria autetaan kiinnittymään yhteisöihin, luomaan merkityksellisiä ihmissuhteita ja löytämään oma polkunsu elämässä, sekä esimerkiksi sosiaalihuollon palveluita. Siis sellaisia palveluita, jotka pitävät nuoren kaidalla tiellä ennen kuin mitään rikollista ehtii tapahtua.

Mitä tapahtuu ennalta ehkäisevälle työlle Helsingin poliisissa?

Sitten tietysti tarvitaan oikeanlaista puuttumista, kun rikollisuutta ilmenee. Nuorten rikollisuuskierteeseen puuttumisessa esiin nousee usein sanapari moniammatillinen yhteistyö. Tärkeä esimerkki tästä on sisäministeriön vastuulla oleva ankkuritoiminta.

Eri paikkakunnilla toteutettava ankkuritoiminta kohdistuu varhaisessa vaiheessa nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennalta ehkäisemiseen. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa tiimissä, johon kuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta sekä nuorisotoimesta. Tiimi tapaa nuoren ja hänen perheensä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuorta voidaan tukea ja tarvittaessa ohjata avun tai tuen piiriin.

Helsingissä ennaltaehkäisevää työtä nuorten rikollisuuden parissa on rakennettu vuodesta 2012 alkaen kokoamalla *ennalta estävän toiminnon* ryhmä, joka on vuosien varrella saanut useita palkintoja työstään. Idea oli keskittyä ihmisiin ja rikosten ennaltaehkäisyyn, ei niinkään rikosten selvittämiseen. Ajatuksena oli jalkautua kentälle, missä nuoret ja vähemmistöt viettivät aikaa, esimerkiksi nuorisotaloille, ja tehdä poliisista tuttu ja luotettava taho. Toiminta keskittyi nuorten ongelmiin, mutta myös lähisuhdeväkivaltaan ja kunniaan liittyvään väkivaltaan.

Vuonna 2024 ryhmä päätettiin kuitenkin lakkauttaa Helsingin poliisilaitoksen organisaatiomuutoksen myötä. Asia on herättänyt paljon huolta ennaltaehkäisevää työtä tekevissä järjestöissä. Hiljattain Uudessa Jutussa **Sonia Zakin** artikkeli taustoitti tilannetta ansiokkaasti.

Kentällä toimineiden poliisien näkemys tilanteesta on hyvin erilainen laitoksen johdon näkemyksen kanssa. Helsingin poliisin johdon mukaan mitään työtä ei ole lakkautettu kokonaan, ja *ennalta estävän toiminnon* työtä tehdään jatkossa hajautetusti koko poliisilaitoksen voimin. Työtä tehneiden poliisien mukaan kaunis ajatus ei kuitenkaan toteudu käytännössä. On eri asia, että paikalla on tutun poliisin sijaan partioiva poliisi. Nuorten parissa työtä tekevä Aseman lapset on esimerkiksi kyseenalaistanut, voiko ennaltaehkäisevää työtä oikeasti jatkaa nuorten parissa, jos yhteys heihin heikkenee.

Kyse on siitä, millaisena poliisin rooli nähdään rikosten ennaltaehkäisyssä. Helsingin kaupungin tulee tehdä kaikkensa oman vaikutuspiirinsä sisällä, jotta laadukasta, nuorten rikollisuuskehitykseen puuttuvaa työtä voitaisiin poliisissakin jatkaa.

Nuoret pitää nostaa prioriteetiksi Helsingin strategisisissa tavoitteissa ja pormestariohjelmassa

Kaikkien edeltävien faktojen valossa on aivan selvää, että nuorten hyvinvoinnin tulisi olla jokaisen poliitikon ykkösprioriteetti. Se, miten pidämme nuoristamme huolta Helsingissä, on todellakin koko Suomen tulevaisuuden kannalta hyvin olennaista.

Nuorten hyvinvoinnin eriytymiskehitys on katkaistava. Nuoret tulee priorisoida Helsingin strategisisissa tavoitteissa, pormestariohjelmassa ja budjetissa.

Helsingiläisten nuorten määrä tulee kasvamaan voimakkaasti tulevina vuosikymmeninä kaupungistumisen jatkuessa, joten pelkästään nuorisotyön ja muiden nuorille suunnattujen palveluiden nykytilan säilyttäminen vaatii lisää resursseja. Kaikkeen ennaltaehkäisevään työhön panostaminen on hyvinvoinnin lisäämisen lisäksi myös turvallisuuskysymys.

Nuoruus on arvokasta itsessään. Jokainen nuori ansaitsee mahdollisimman hyvän nuoruuden. Helsingin tulee olla kaupunki, joka pitää nuoristaan hyvää huolta.

Se, miten pidämme nuoristamme huolta Helsingissä, on todellakin koko Suomen tulevaisuuden kannalta hyvin olennaista.

Salla Merikukka

Olen Helsingin Vihreiden kuntavaaliehdokas, akavalaisen ammattiliiton viestintäpäällikkö, valokuvausyrittäjä sekä nuorten puolustaja. Suurin tavoitteeni näissä vuoden 2025 kuntavaaleissa on lisätä ymmärrystä siitä, että helsinkiläisten nuorten tilanne kaipaa nyt kaikkien päättäjien huomiota.

Olen aiemmin työskennellyt kymmenen vuotta nuorisoalalla eri tehtävissä ja nuorten parissa. Matkalle on mahtunut töitä niin ammattikorkeakoulun opiskelijakunnassa, ammatillisten opiskelijoiden valtakunnallisessa opiskelijajärjestössä, poliittisessa nuoriso- ja opiskelija-järjestössä kuin myös nuorisoalan kattojärjestössä koko nuorisoalan etua ajaen.

Nuorten hyvinvointi ja osallisuuden edistäminen on minulle sydämen asia. Töiden lisäksi olen ajanut nuorisotyön sekä nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden teemoja kirkollisen päätöksenteon parissa Paavalin seurakunnassa ja Helsingin yhteisessä kirkkovaltuustossa.

Lähteinä tässä pamfletissa on käytetty mm. THL:n Kouluterveyskyselyä, Korkeakoulu-opiskelijoiden terveystutkimusta (KOTT), Helsingin kaupungin Kaupunkitietoa sekä Nuorisoala ry:n tietokatsauksia. Kommenttipuheenvuoron pamflettiin kirjoitti vihreiden kansanedustaja **Pekka Haavisto**, jonka kanssa olen myös saanut etsiä nuorten hyvinvointia parantavia ratkaisuja.

